

der kommer til at ligge for forinden Valgene, de Spørgsmaal, der kommer til at ligge for i de nærmeste Dage, men ogsaa med dem, der kommer til at ligge for længere frem i Tiden. Efter at Verdenskrigen nu er sluttet, og man her og i andre Lande skal til at indrette sig paa de nye Forhold, der er opstaaet, forekommer det mig, at vi alle Steder bør se at drage en Lære af Krigen. Vi maa for det første beskæftige os med, hvad man kan gøre for at undgaa Gentagelse af det frygtelige, vi har været Vidne til. Vi maa være Regeringen taknemmelig, fordi den har haft Lykke og Evne til at styre Danmark saaledes, at vi kunde nøjes med at være Tilskuere, at vi ikke er blevet draget med ind i Verdenskrigen. Jeg synes, vi har Grund til at være Regeringen taknemmelig ikke alene, fordi vi undgik at komme med, men fordi vi staar i fuldkommen venskabeligt Forhold til begge de Parter, som har udkæmpet denne Kamp med hinanden. Denne Tak, mener jeg, maatte kunne lide fra alle Partier, selv om man paa andre Omraader er uenig med Regeringen og vil gaa andre Veje end den. Socialdemokratiet vil ogsaa til det kommende Valg komme til at staa i et andet Forhold til det radikale Venstre end hidtil. Lige siden Partiets Dannelse har vi staaet i Valgsamarbejde med det, men ved det kommende Valg vil det komme til at gaa alene. Vore Veje er ikke i den Grad parallelle med det radikale Venstres som hidtil. Men selv om vi kommer til at fjerne os adskilligt fra hinanden, vil Socialdemokratiet aldrig glemme den Taknemmelighed, vi skylder Regeringen for den Politik, den har ført under Krigen. I sin Tid var Socialdemokratiet ikke bange for at yde det ærede Medlem fra Assens (Klaus Berntsen) Anerkendelse og Tak for det Grundlovsforslag, han mødte frem med, det Forslag, der brød med den privilegerede Valgret. Jeg synes, at de andre politiske Partier maatte kunne se bort fra Partiinteresser og yde Regeringen den Anerkendelse, den fortjener for den Politik, den har ført under Krigen, og det lykkelige Resultat, vi er naaet til.

Jeg ved nok, at man vil sige, at vi havde ikke haft nødig at have en radikal Regering for at naa det Resultat, vi har naaet, for der var ingen her i Danmark, der ønskede at faa Danmark inddraget i Krigen. Det var alles Ønsker, alles Maal at holde Danmark udenfor, det er rigtigt; men deri adskiller Danmark sig jo ikke fra noget andet Land. Hvis vi 1914 skulde have

taget en Folkeafstemning i Tyskland, England, Frankrig, kort sagt i alle Lande, saa vilde der ikke have været et eneste Land i Verden, der ønskede Krig; ikke Befolkningen, ikke Vælgerfolket, overhovedet ingen ønskede Krig. Danmark dannede altsaa ikke nogen Undtagelse, og naar vi desuagtet har set det ene Land efter det andet hvirvles ind i Krigen, mange i hvert Fald tilsyneladende imod deres Villie, synes jeg, at vi ikke kan slaa os til Taals med, at her i Danmark var der ingen, der vilde med. Vi maa se, hvad det var, der foranledigede, at de andre Lande kom med mod deres Villie, og om vi ikke kunde risikere, at vi ogsaa kom med, hvis det skulde gentage sig. Der er jo ikke noget Sted i Verden nogen, der i hvert Fald officielt erklærer, at de ønsker, deres Land skal inddrages i Krigen. Naar vi desuagtet har set noget saa frygteligt, som Verdenskrigen var, udvikle sig, saa ved vi nu bagefter, og vidste det i Grunden ogsaa oprindeligt, at det skyldtes et lille Antal Mennesker, der havde Særinteresser og forstod at faa dem særlig varetaget. Det er kun et lille Faatal af Befolkningen i de forskellige Lande, der raader for Handels- og Omsætningsforholdene, for Erhvervsvirksomhederne. Det er kun et lille Faatal, der er interesseret i, at de økonomiske Forhold uadtil forrykkes. Men dette lille Faatal har forstaaet hidtil at opretholde et Militærvæsen, som kunde være dem behjælpeligt med at naa de Maal, de ønskede at naa, og vi har haft et hemmeligt Diplomati, der har virket udenom Befolkningen paa en saadan Maade, at Befolkningen ikke har vidst, hvad det egentlig var, den blev tvunget til at gaa med til. Jeg tvivler ikke om, at den store Del af den tyske Befolkning, da den gik med til Krigen, var af den Anskuelse, at det var en Forsvarskrig, Tyskland førte, at der ingen Vej var udenom: Tyskland kunde ikke blive fri, det maatte forsvare sig, for at det ikke skulde blive helt ødelagt. Der fandtes overhovedet ikke et eneste Land af dem, der var med i Krigen, uden at det var Parolen: Det er en Forsvarskrig. Nu bagefter, da Krigen er sluttet, og man skal til at finde, hvem der var Skyld i Krigen, opdager man, som man har opdaget ved alle tidligere Krige, at det har været Enkeltmænd, der bag Befolkningens Ryg har ført Forhandlinger af en saadan Art, at Befolkningen maatte staa til Ansvar for det, disse enkelte foretog sig. Vi ved nu, at det har været Enkeltmænd